

Ялова О. В., кандидат юридичних наук, доцент
кафедри юридичного документознавства
Національної академії внутрішніх справ

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ ТА СУСПІЛЬСТВІ

Заступник голови Координаційної ради з питань застосування української мови в усіх сферах суспільного життя при Міністерстві культури Марусик Т. П. у статті «Державна змова» на сторінках газети «Україна молода» від 17 травня 2017 року, підкреслює, що наша мовна дійсність нині не менш суворя, ніж у попередні роки й періоди. Випробовування терплячості українців на мовному фронті триває. Бо треба бути неймовірно терплячим, щоб п'ять років толерувати акт, ухваленого у стінах Верховної Ради України з усіма мислимими і немислимими конституційними порушеннями як процедурного характеру, так і самого тіла Конституції України (йдеться про Закон України «Про засади державної мовної політики» від 3 липня 2012 року) і, задаючи питання про те, чи є воля у держави щодо ухвалення нового мовного закону, на основі широких міркувань відповідає: – «Нема. Чому? Бо керівна верхівка не усвідомлює важливості питання».

Сьогодні видно неозброєним оком і чути неозброєним вухом, що державної української мови у містах України стало більше. Та державної мови у незалежній державі багато не буває – вона або є, або її немає, тобто нею громадяни послуговуються активно і постійно, або не дуже.

Історія свідчить, що у боротьбі за самостійну і незалежну державу, у її розбудові одне з чільних місць посідає мова.

Мова була наріжним каменем і в багатовіковій боротьбі українців за свою власну українську державу. Вона є ним і сьогодні у війні на сході України. Та має вона ним бути на всій території України, у великих і малих містах, у кожному дитячому садочку, у кожному загальноосвітньому закладі, кожному виші – там, де виховується і формується нове покоління Української держави у родинах українських громадян і в суспільстві в цілому. А ще більше в органах законодавчої і виконавчої влади та органах місцевого самоврядування.

Для обґрунтування цієї тези наведу лише три приклади.

Приклад перший. На Київській вулиці Межовій, 23-Б (Вітряні гори) минулого року збудували, а нинішнього року заселили новий висотний будинок. На його першому поверсі розмістилися малі форми господарювання, про що свідчать відповідні вивіски. Одна з них «Затусим у Маруси». Навіть для чергової забігайлівки для дорослих, як на мене, назва не зовсім зрозуміла, а то й принизлива для української столиці. Адже українська мова налічує 250 000 слів. То невже не можна було для цієї назви підібрати двох нормальних? Та й ще з огляду на те що це заклад не для дорослих, а для дітей!, оскільки в ньому, судячи з вивіски, працюють «детский клуб, диско, бар». Десь цей заклад реєстрували, він сплачує податки, його хтось, очевидно, контролює і перевіряє. Невже ніде і нікого така назва не здивувала і не обурила?

Приклад другий. Нещодавно завершилась телетрансляція на каналі 1+1 Українського телебачення шоу «Танці з зірками». За ним впродовж кількох місяців спостерігали сотні тисяч українців чи навіть мільйони громадян України. Судді цього шоу (відомі служителі культури Катерина Кухар, Монатік, Влад Яма) час від часу у своїх коментарях використовували українську мову. Багатьох моїх знайомих чистота їхньої мови здивувала і навіть вразила. То чому ж їм постійно не використовувати українську мову на телебаченні і тим самим не сприяти її поширенню серед телеглядачів?

Приклад третій. Кабінет Міністрів України 26 квітня 2017 року прийняв Постанову №301 «Про організацію проведення атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою»(Урядовий кур'єр. – 2017. – 29 квітня). Окремим представникам громадських органів України Цю постанову оцінили негативно. Особливо в частині посвідчення вільного володіння державною мовою на державну службу атестатом про середню освіту – є 5 балів з української мови – вільно володієш (сьогодні рівнозначно 10–12 балів).

Зрозуміло, що з такою оцінкою рівня знань державної мови претендента на державну службу справді важко не погодитись. Адже загальновідомо, що чи не кожен аспірант чи пошукач наукового ступеня «кандидата наук» на

кандидатському іспиті з іноземної мови має оцінку «5», але навіть незручно ставити запитання про кількість з них тих, хто хоч задовільно володіє іноземною мовою.

Але ми не оцінювали би зазначену постанову Кабінету Міністрів України негативно. Адже вона була прийнята на виконання закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року (Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 4. – ст. 43) і в умовах відсутності Закону про державну мову є, на нашу думку швидше позитивним. А якщо буде відповідний закон, то й постанова буде інша.

Сьогодні у Верховній Раді України зареєстровано три законопроекти про мови: № 5556 «Про мови в Україні», № 5669 «Про функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні», № 5670 «Про державну мову».

На наш погляд, законопроект № 5670 «Про державну мову» найповніше відповідає положенням Висновку Венеціанської комісії «За демократію через право» щодо того, що особливі умови, що склалися в Україні, вимагають належних гарантій для збереження державної мови як інструмента єднання суспільства, та її Рекомендаціям «українському законодавчому органу віднайти істотно прийнятні способи підтвердження верховенства української мови як єдиної державної мови та вжити додаткових заходів для зміцнення її ролі в українському суспільстві». Звичайно, окрім Закону про державну мову повинен бути закон про мови національних меншин і його можливо було би, при бажанні народних депутатів, скомпонувати з двох інших законопроектів.

Отже, роль і місце української державної мови в Українській державі і українському суспільстві треба зміцнювати. Навіть попри крикливі пропагандистські антиукраїнські крики останнім часом східного та західного сусідів, пов'язаними зі статтею 7 Закону України «Про освіту», яка передбачає навчання у старшій і середній школі всіх дітей – громадян України державною українською мовою. Слухаймо і слідуємо великому Шевченку: «В своїй хаті – своя правда, і сила, і воля!».